

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Козіна Сергія Миколайовича
на дисертаційне дослідження Луковича Назара Станіславовича
на тему «Медичні послуги в умовах глобалізації та євроінтеграції:
адміністративно-правовий аспект», подане до захисту у разову спеціалізовану
вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність дослідження. У сучасному світі глобалізація та євроінтеграція стали визначальними чинниками трансформації багатьох суспільних сфер, включаючи охорону здоров'я. Інтеграція України до європейського правового простору вимагає адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, що передбачає перегляд адміністративно-правових механізмів регулювання медичних послуг. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження правових аспектів організації та надання медичних послуг, які відповідають вимогам як національного, так і міжнародного права.

Як слушно зауважує дисертант, медичні послуги є ключовим елементом забезпечення права на охорону здоров'я, яке закріплене у статті 49 Конституції України, а також у низці міжнародних актів, таких як Загальна декларація прав людини та Європейська соціальна хартія. Водночас процеси глобалізації створюють нові виклики для системи охорони здоров'я, зокрема пов'язані з мобільністю пацієнтів, транснаціональним обміном медичними технологіями, гармонізацією стандартів якості медичних послуг та забезпеченням доступності медичної допомоги для всіх верств населення.

Євроінтеграційний вектор розвитку України передбачає імплементацію норм і стандартів ЄС у сфері охорони здоров'я, що включає як організаційно-правові аспекти, так і питання фінансування, ліцензування, акредитації медичних закладів та захисту прав пацієнтів. Саме тому, цілком виправдано Н. С. Лукович розглядає адміністративно-правові механізми регулювання цієї сфери, оскільки саме вони забезпечують ефективне функціонування системи охорони здоров'я в умовах нових

викликів.

Все це дає підстави мовити про актуальність теми дисертаційного дослідження, підготовленого Н. С. Луковичем, в якому досліджуються основні проблеми у сфері правового регулювання медичних послуг, розглядаються перспективи гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, а також пропонуються рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів у цій сфері.

Водночас, розкриття зазначених питань є важливим не лише з точки зору теоретичного осмислення сучасних процесів у галузі охорони здоров'я, але й для практичного впровадження ефективних рішень, спрямованих на забезпечення доступності та якості медичних послуг для громадян України в умовах інтеграції до європейського співтовариства, що слугує додатковим аргументом на користь актуальності теми дисертації, обраної Н. С. Луковичем.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Дисертація Н. С. Луковича є ґрунтовною науковою працею, яка відзначається високим рівнем теоретичного опрацювання, всебічністю аналізу та актуальністю порушеної проблематики. Автор виявив здатність до самостійного наукового мислення, структурованого підходу до дослідження та критичного осмислення складних правових і соціальних процесів. У роботі гармонійно інтегровано різноманітні методологічні підходи до аналізу системи надання медичних послуг в умовах глобалізаційних викликів і процесів євроінтеграції, з акцентом на адміністративно-правовий аспект. Зокрема, автор детально розкрив правові механізми регулювання медичних послуг, враховуючи міжнародний досвід, і запропонував низку інноваційних підходів до вдосконалення національного законодавства у цій сфері. Дослідження містить глибокий аналіз правових норм, що регулюють діяльність медичних установ, а також висвітлює проблеми забезпечення доступності та якості медичних послуг.

Наукові публікації здобувача відображають основні положення дисертації, опубліковані у фахових виданнях, що відповідають вимогам МОН України. У публікаціях висвітлено теоретичні основи дослідження: розглянуто зміст і сутність

медичних послуг в Україні в контексті євроінтеграції: адміністративно-правовий аспект; сучасний стан та перспективи розвитку адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні; захист персональних даних пацієнтів у контексті надання медичних послуг, а також деякі інші питання.

Емпіричне підґрунтя дослідження є переконливим та репрезентативним.

Високий рівень наукової зрілості здобувача підтверджуються також змістом його наукових публікацій. У рамках теми дисертаційного дослідження опубліковано 6 публікацій. З них – 3 одноосібних статті, що опубліковані у фахових виданнях України, а також 3 – тези доповідей на науково-практичних заходах. У публікаціях логічно та послідовно викладено ключові ідеї, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, що свідчить про переконливу апробацію результатів дослідження та їхнє значення для розвитку науки адміністративного права.

Наукова новизна поданих теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження, подане Н. С. Луковичем, вирізняється високим рівнем наукової новизни, що виявляється у формулюванні низки концептуальних положень і висновків, спрямованих на подолання прогалин в адміністративно-правовому регулюванні медичних послуг як вагомого елемента системи охорони здоров'я.

Важливими, на наш погляд, є запропоновані автором новації щодо ролі державних органів у регулюванні медичних послуг. Ці ініціативи заслуговують на увагу, оскільки вони можуть суттєво вплинути на ефективність та якість надання медичних послуг. Зокрема, автор акцентує на необхідності чіткого визначення функцій та повноважень державних органів у цій сфері, що сприятиме більш прозорому та відповідальному управлінню. Важливим аспектом є також розробка нових механізмів контролю та моніторингу, які дозволять забезпечити відповідність медичних послуг встановленим стандартам.

Результати дослідження повно і логічно висвітлено в опублікованих працях Н. С. Луковича. Статті відповідають тематичним напрямам дослідження, відображають ключові наукові положення, аргументацію й обґрунтовані висновки, що свідчить про

наукову зрілість здобувача, його вміння формулювати складні концепції доступною академічною мовою та здатність до системного осмислення проблематики.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, ґрунтується на глибокому теоретичному аналізі, ретельному вивченні адміністративно-правової практики та широкому використанні сучасного методологічного апарату.

Дисертант продемонстрував високий рівень наукової ерудиції, що виявляється у здатності до узагальнення, класифікації, логічного структурування матеріалу, аргументованого обґрунтування висновків.

Методологічна база дослідження є багаторівневою і комплексною, охоплює філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Особливої уваги заслуговують методи, що забезпечили комплексний і системний аналіз адміністративно-правового аспекта медичних послуг в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Обґрунтованість результатів підсилюється ретельним доббором літератури, що включає 214 джерел. Висновки та наукові положення логічно випливають з аналізу емпіричного матеріалу та чітко відповідають меті та завданням дослідження.

Пропозиції автора, зокрема, щодо: поняття «медичні послуги», яке, на його думку, охоплює діяльність, спрямовану на збереження, відновлення та покращення здоров'я людини шляхом надання професійної медичної допомоги, профілактики, діагностики, лікування та реабілітації, а також враховує комплексність правових, етичних і організаційних аспектів, пов'язаних із забезпеченням доступності та якості медичних втручань та акцентує на відповідальності суб'єктів, які здійснюють таку діяльність, за дотримання стандартів у сфері охорони здоров'я; проблематики класифікації та стандартизації якості медичних послуг, що є важливим аспектом функціонування системи охорони здоров'я та займає центральне місце у забезпеченні доступності, ефективності та безпеки медичної допомоги, а також сприяє інтеграції національної

медицини у світовий простір тощо.

Отже, дисертація вирізняється науковою цілісністю, внутрішньою логікою побудови, методологічною завершеністю та вагомою доказовою базою, що забезпечують належний рівень наукової обґрунтованості поданих у ній положень.

Структура та обсяг дисертації логічно відповідають меті, завданням та предмету дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки. Список використаних джерел налічує 214 найменувань і розміщений на 23 сторінках.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Рівень виконання поставленого наукового завдання свідчить про високий ступінь підготовленості здобувача, його глибоке розуміння суті наукової проблематики та володіння сучасною методологією наукової діяльності. Дисертант виявив здатність чітко формулювати мету, визначати предмет та об'єкт дослідження, логічно визначати завдання та послідовно реалізовувати його у межах кожного структурного розділу дисертаційного дослідження.

Застосування світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання здійснено коректно та обґрунтовано. Зокрема, ефективно використано індукцію та дедукцію, аналіз і синтез, діалектичний підхід, які були корисними для дослідження взаємозв'язку між глобалізаційними викликами та правовими механізмами регулювання медичних послуг. Це забезпечило комплексний і системний аналіз медичних послуг, тоді як спеціально-юридичний і порівняльно-правовий – забезпечили детальний аналіз національного законодавства України, його відповідність європейським стандартам, а також порівняння з практикою країн Європейського Союзу. Метод екстраполяції дозволив визначити роль державних органів у регулюванні медичних послуг та окреслити ключові проблеми й перспективи вдосконалення адміністративно-правових механізмів у контексті євроінтеграційних процесів. Крім того, застосування методів аналізу й синтезу, індукції й дедукції, порівняння та узагальнення сприяло формулюванню

обґрунтованих висновків до кожного розділу дослідження. На основі отриманих результатів розроблено рекомендації щодо оптимізації правового регулювання надання медичних послуг в Україні з урахуванням сучасних викликів і тенденцій.

Робота демонструє вміння здобувача критично аналізувати наукову літературу, міжнародні та вітчизняні правові акти, самостійно узагальнювати результати, робити аргументовані висновки і формулювати практичні рекомендації, що є ознакою високої дослідницької культури.

Отже, дисертаційне дослідження Н. С. Луковича свідчить про належне оволодіння здобувачем методологією наукового пізнання, здатність здійснювати самостійне дослідження на сучасному теоретичному та прикладному рівні, що відповідає вимогам до такого рівня кваліфікаційних робіт.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практиці. Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження Н. С. Луковича полягає не тільки в актуальності обраної теми, але й в широких можливостях використання матеріалів дисертації у правотворчій, правозастосовній, науково-дослідній сферах, у навчальному процесі. Отримані в ході роботи положення, узагальнення і висновки можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого поглибленого аналізу проблематики, що стосується вдосконалення адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в умовах сучасних викликів глобалізації та євроінтеграційних процесів. Це відкриває можливості для розробки нових концепцій, моделей і підходів до правового забезпечення медичної галузі, що сприятиме підвищенню її ефективності та відповідності міжнародним стандартам. Окрім того, результати дослідження можуть бути використані для підготовки рекомендацій щодо адаптації національного законодавства до норм і принципів права Європейського Союзу, а також для вдосконалення механізмів державного управління у сфері охорони здоров'я; правотворчості – для вдосконалення окремих положень законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що спрямовано на забезпечення

належної якості надання медичних послуг в умовах сучасних викликів, пов'язаних із процесами глобалізації та інтеграції України до європейського правового простору; правозастосовній діяльності – у практичній діяльності органів виконавчої влади та закладів охорони здоров'я, насамперед, для удосконалення процедур прийняття рішень, спрямованих на підвищення ефективності та прозорості управлінських процесів, а також забезпечення належного рівня захисту прав і законних інтересів громадян; освітньому процесі – можуть слугувати навчально-методичною базою для викладання дисциплін, таких як «Адміністративне право», «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», «Адміністративний процес», «Медичне право». Ці матеріали стануть корисними для студентів спеціальності 081 «Право» та D8 «Право», сприяючи підвищенню якості їхньої підготовки. Крім того, зазначені напрацювання можуть бути використані при розробці навчальних і робочих програм, складанні планів семінарських занять, створенні практичних завдань, а також формуванні питань для оцінювання академічної успішності студентів, підтвердженням чого є акти впровадження результатів дисертації, що вже застосовані.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Н. С. Луковича фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використані методики дослідження та джерела інформації містять відповідні посилання. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною роботою, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Дискусійні аспекти дисертаційного дослідження. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Назара Станіславовича Луковича, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

По-перше, у дисертації автор акцентує увагу на тому, що підвищення якості

медичних послуг потребує створення вдосконалених правових механізмів регулювання, які б відповідали сучасним викликам і забезпечували ефективну реалізацію конституційного права громадян на охорону здоров'я. Зокрема, необхідно розробити нормативно-правові акти, які б враховували динамічні зміни в системі охорони здоров'я, розвиток медичних технологій та інновацій, а також забезпечували прозорість і доступність медичних послуг для всіх верств населення. Водночас важливо чітко визначити суб'єктів, на яких покладається виконання цих заходів, зокрема доречно було б звернути увагу не лише на роль органів державної влади, але й місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я та інших учасників медичної сфери.

По-друге, визнаючи, що Україна досягла значних успіхів у гармонізації національного законодавства у сфері охорони здоров'я з європейськими стандартами, що, безумовно, є важливим етапом на шляху інтеграції до правового простору Європейського Союзу, водночас варто було б детальніше розглянути аспекти, які потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, необхідно акцентувати увагу на практичній імплементації прийнятих нормативно-правових актів, забезпеченні їх ефективного виконання, а також на створенні дієвих механізмів моніторингу та оцінки результатів таких реформ. Особливу увагу слід приділити питанням доступності медичних послуг, рівності у сфері охорони здоров'я та захисту прав пацієнтів відповідно до європейських стандартів.

По-третє, зважаючи на практику окремих зарубіжних країн і глобальні тенденції у розвитку системи охорони здоров'я, доцільно було б особливу увагу приділити впровадженню новацій, які сприяють підвищенню ефективності медичних послуг, удосконаленню механізмів фінансування галузі та забезпеченню доступності медичної допомоги для населення. Особливий акцент варто було б зробити на цифровізації охорони здоров'я, яка включає створення єдиних електронних реєстрів пацієнтів, впровадження телемедицини та використання штучного інтелекту для діагностики і лікування.

Однак, визначені зауваження не позначаються на теоретичному і практичному значенні одержаних результатів, високому науковому рівні дисертації, її

комплексності, самостійності, науковій новизні та обґрунтованих висновках. Вказані зауваження викликані дискусійним характером порушених автором проблем і можуть бути висвітлені ним у подальших дослідженнях.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих здобувачем наукових працях, відповідає встановленим вимогам. Вона містить нові науково-обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення.

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертація Луковича Назара Станіславовича на тему: «Медичні послуги в умовах глобалізації та євроінтеграції: адміністративно-правовий аспект» відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Вона містить нові науково-обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення.

Тому вважаю, що автор дослідження – Назар Станіславович Лукович за підсумками позитивного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеню доктор філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права,

доктор юридичних наук, професор

Сергій КОЗІН